

กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

แบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย

The process of promoting democratic political culture in Thailand

แสงเทียน สุนันตา¹, วิจิตรา ศรีสอน²

Sangthien Sunanta and Wijittra Srisorn

Received: June 23, 2023 Revised: July 22, 2023 Accepted: September 17, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษากกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย ประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ที่มีความประพฤติ ความคิด ความเชื่อและทัศนคติที่รวมกันเป็นแบบแผนของชีวิตและค่านิยมร่วมกันของบุคคลในสังคมที่เกี่ยวกับการเมืองและยึดถือสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน 2) การศึกษาผ่านแนวคิดกระบวนการกล่อมเกลாதทางการเมือง ที่เป็นการอบรมสั่งสอน สืบต่อ ถ่ายทอด การศึกษาการเรียนรู้ และพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้และฝึกฝนด้านการเมือง รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพด้านการเมืองของตน โดยที่บุคคลจะมีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง วัฒนธรรม จนกลายเป็นความสัมพันธ์กับระบบการเมือง วัฒนธรรมขัดเกลาทงสังคมให้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น และ 3) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทยผ่านกระบวนการศึกษาในระบบการศึกษา เป็นกระบวนการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการปลูกฝังบ่มเพาะการมีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านกระบวนการศึกษานอกระบบ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้

¹รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master of Political Science Program College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. E-mail : s63463825022@ssru.ac.th

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. E-mail : wijittra.sr@ssru.ac.th

ประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษาตระหนักในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยจนเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติแทนความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการจัดตั้งโครงการรณรงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทยได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords): วัฒนธรรมทางการเมือง, กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรม, ประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย

Abstract

The study of promoting democratic political culture in Thailand consists of 3 critical issues: 1) Political cultural concepts that are exemplary ways of living for local people. Some behaviors, thoughts, beliefs, and attitudes form a pattern of life and shared values of individuals in society related to politics and hold on for a long time. 2) Education through the concept of the political refinement process. It is a training, teaching, continuation, transmission, education, learning, and various behaviors. It is a process by which individuals learn and practice politics. Including the development of their political personality in which the person will have a relationship with the political system and culture until it becomes a relationship with the political system. socialization culture to learn how to live in that society; and 3) Promoting democratic political culture in Thailand through the educational process in the education system. It is a process of promoting knowledge, understanding, and cultivating the most effective democratic political culture and strengthening political culture through non-formal education. It focuses on enhancing knowledge and understanding for most people outside the education system to realize the value of democracy until they gain faith, confidence, and adherence as a practice instead of traditional beliefs. This can be done by establishing a sustainable campaign to enhance knowledge and understanding of the values of democracy in Thailand.

Keywords: Political culture, The process of strengthening culture and democracy in Thai local areas

บทนำ (Introduction)

การปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย และของต่างประเทศเกือบทั่วโลกอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญอีกทั้งมีการปรับตัวจากสภาพเดิม ๆ ด้วยสาเหตุและปัจจัยของแรงผลักดันหลายประการ อาทิเช่น ประการที่หนึ่ง เกิดมาจากแรงผลักดันของกระแสการปกครองแบบประชาธิปไตย และกระบวนการทำให้การเมืองการปกครองเป็นประชาธิปไตย (Democratization) เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วโลก ส่งผลให้การปกครองในรูปแบบที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ต้องปรับไปเป็นกึ่งประชาธิปไตย (Semi Democracy) ประเทศที่ปกครองในระบอบกึ่งประชาธิปไตยต้องปรับไปเป็นประชาธิปไตยในระดับที่มากขึ้น มีการปรับแนวคิดของประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) เช่น ปรับใช้ระบบถอดถอนผู้แทน ระบบเสนอกฎหมายโดยประชาชน การลงประชามติ เป็นต้น

ประการที่สอง อิทธิพลของกระแสความคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) มีเป้าหมายในการลดทอนบทบาทของรัฐ ลดขนาดกำลังคนของภาครัฐรวมทั้งต้องการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานของระบบราชการประเภทต่าง ๆ โดยส่งเสริมให้สังคม ประชาชน องค์กรเอกชน องค์กรมหาชน ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่แทนรัฐส่วนกลาง

ประการสุดท้าย เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นเมืองใหม่ (Urbanization) ของชุมชนต่าง ๆ รวมถึงการเกิดขึ้นของขบวนการสังคมแบบใหม่ (New Social Movement) ซึ่งมีฐานเศรษฐกิจอยู่ในเขตเมืองเป็นสำคัญ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงไปเป็นเมืองไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะใด เช่น มีการสร้างเมืองใหม่ มีการขยายเขตเมืองเดิมออกไป เป็นต้นได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันทั้งสิ้น (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2552) ความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวที่จะ “ปกครองตนเอง” ของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นั้น ๆ การเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยน เรียกร้อง การ

ปกครองตนเองเป็นกระแสที่มีอย่างกว้างขวางในโลกปัจจุบัน เพราะรัฐส่วนกลางไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง และสังคมทั่วโลกมีแนวโน้มเป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายทำให้ท้องถิ่นมีความหลากหลาย (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2552) สิ่ง que การปกครองท้องถิ่นได้สร้างไว้ก็คือการมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แท้จริงเกิดขึ้นได้ทันที แต่ต้องมีการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ประชาชนต้องมีจิตใจปรารถนาในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนศรัทธาแล้วจะมีความเชื่อมั่น ถ้าหากมีอะไรเกิดขึ้นกับระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องออกมาปกป้องระบบการเมืองที่ต้องรักษาเอาไว้คือระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นระบบการปกครองที่เสียหายน้อยที่สุด หลักสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญขั้นพื้นฐานของระบบเสรีประชาธิปไตย เป็นการรับรองสิทธิของเสรีชนหรือประชาชนทั่วไป เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยสิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น ฉะนั้น การทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชนไม่ได้อยู่ที่การรัฐธรรมนูลการเลือกตั้งและระบบรัฐสภา ฯลฯ แต่อยู่ที่การเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจรู้สึกตระหนักและเห็นคุณค่าจนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยจึงยึดถือปฏิบัติเป็นวิถีคิดและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่เรียกว่า ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นเรื่องที่จะต้องปลูกฝังในสังคมไทย (จรัญ ทุมตาลเดี่ยว และคณะ, 2564) สำหรับการศึกษาระบบการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย ผู้เขียนนำเสนอประเด็นสำคัญในการศึกษาประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง 2) แนวคิดกระบวนการกล่อมเกลางทางการเมือง และ 3) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งทั้ง 3 แนวคิดนั้น มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย ซึ่งรายละเอียดนำเสนอได้ดังนี้

1. แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง

สำหรับการศึกษากระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทยนั้น แนวคิดที่นำมาเป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ก็คือแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานและเป็นแนวทางในการเสริมสร้างกระบวนการทางการเมืองที่อยู่บนวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมของตัวบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง ภายใต้ความหมายที่ว่าวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง การรับรู้ ความรู้สึก และการประเมินค่าของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง ซึ่งความโน้มเอียงดังกล่าวเป็นผลมาจากการอบรมกล่อมเกลாதองสังคมการเมือง

แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นมรดกทางสังคมที่สามารถถ่ายทอดมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนเป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมวัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่างของการดำเนินชีวิตของชนหมู่ใดหมู่หนึ่ง และก่อนที่จะเป็นแบบอย่างขึ้นมาได้จะต้องมีการปฏิบัติคล้อยตามกันในหมู่คนจำนวนมากพอสมควร หรือวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่เป็นแบบแผนในสังคม ซึ่งในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา วัฒนธรรมนั้น หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคน แบบแผนรวมทั้งหมด (Configuration) ของวิถีชีวิตนี้มักจะเป็นแบบแผนที่คล้าย ๆ กัน และแบบแผนวิถีชีวิตเหล่านี้เป็นแบบแผนที่มีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาศัยภาษาหรือการเลียนแบบวัฒนธรรม จึงไม่จำเพาะเจาะจงต้องเป็นแบบแผนหรือวิถีชีวิตที่เป็นสิ่งที่ดีงามเสมอไป แต่วัฒนธรรมนั้น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์มีพฤติกรรมแวดล้อมสิ่งที่สังคมเห็นว่าเป็นความไม่ดี เช่น การปล้น จี้ ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของวัฒนธรรมเช่นกัน (คณองเดชปาละสุวรรณ, 2561)

กล่าวได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่างของการดำรงชีวิตของชนหมู่ใดหมู่หนึ่ง และก่อนที่จะเป็นแบบอย่างขึ้นมาได้จะต้องมีการปฏิบัติคล้อยตามกันในหมู่คนจำนวนมาก ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน จนปรากฏเป็นแบบอย่างให้เห็นชัดเจนแน่นอน หากหมู่ชนที่เป็นเจ้าของร่วมมือกันปฏิบัติตามแบบอย่างความประพฤติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ร่วมกันเป็นแบบแผนของชีวิตของหมู่คนนั้นติดต่อกันเป็นเวลานาน แบบแผนของความประพฤตินั้นจะกลายเป็นวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง มีความหมายและลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความ

เชื่อ และค่านิยมร่วมกันของบุคคลในสังคมที่เกี่ยวกับการเมือง มีผลมาจากกระบวนการอบรม
 กลุ่มเกลตาทางการเมือง และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลทำให้บุคคลในฐานะสมาชิกของ
 ระบบทางการเมือง ต้องยอมรับสำหรับเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมในระบบการเมือง โดยที่
 ความโน้มเอียงทางการรับรู้ ความรู้สึก และประเมินค่าที่มีต่อระบบการเมือง และส่วนต่าง ๆ
 ของระบบการเมืองแตกต่างกันสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดรูปแบบพฤติกรรม
 ทางการเมืองของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาในสังคมการเมืองและสถาบันทางการเมืองนั้น ๆ
 ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละสังคม ล้วนแล้วแต่จะต้องผ่านการอบรมกลุ่มเกลตาทาง
 การเมืองในระดับต่าง ๆ ผ่านสถาบันทางสังคมด้วย

2. แนวคิดกระบวนการกลุ่มเกลตาทางการเมือง

นอกจากวัฒนธรรมทางการเมืองจะมีความสำคัญต่อระบบการเมืองแบบใดแบบหนึ่ง
 แล้ว กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองในสถาบันต่าง ๆ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อน
 ไปกว่ากัน ซึ่งในกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย
 นั้น วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องต่อยอดด้วย
 กระบวนการกลุ่มเกลตาทางการเมืองในพื้นที่ เพื่อให้กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทาง
 การเมืองจะได้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งการเสริมสร้างวัฒนธรรมที่ตื้นตันต้องมียุคประกอบที่
 มีกระบวนการที่ชัดเจน มีการอบรมสั่งสอน สืบต่อ ถ่ายทอด การศึกษา การเรียนรู้ และ
 พฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม ซึ่งหมายรวมถึงการสั่งสอนสมาชิกในด้านต่าง ๆ ทั้งด้าน
 ครอบครัวยุทธศาสตร์ อนาคต อนาคต ศาสนา นันทนาการ ภาษาและสื่อสาร การศึกษา วิทยาศาสตร์
 และเทคโนโลยี ภูมิปัญญา กระบวนการเสริมสร้างนี้ต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝนการเป็นสมาชิก
 ของสังคมและการพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมาก็คือ กระบวนการกลุ่มเกลตา
 ทางการเมือง (Political Socialization) นั้นเอง (ณัฐดนัย พยัฆพันธ์, 2565)

กระบวนการกลุ่มเกลตาทางการเมืองก็คือ กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้และฝึกฝนด้าน
 การเมือง รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพด้านการเมืองของตน โดยที่บุคคลจะมีความสัมพันธ์กับ
 ระบบการเมือง วัฒนธรรม จนกลายเป็นความสัมพันธ์กับระบบการเมือง วัฒนธรรม จน
 กลายเป็นความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “พฤติกรรมของมนุษย์กับบุคลิกภาพทางการเมือง”
 ความสัมพันธ์นี้จะมีถ่ายทอดสืบต่อจนเป็นระบบ โดยจะสืบทอดผ่านตัวนำในการกลุ่มเกลตา

เช่น ครอบครัว โรงเรียน สถาบันการศึกษา พรรคการเมือง และสื่อมวลชนแนวความคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจศึกษามาเป็นเวลานาน ในยุคของนักปรัชญาการเมืองยุคแรก ๆ กระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง หมายถึงวิธีการเตรียมบุคคลให้พร้อมสำหรับความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในแบบที่พึงปรารถนาของรัฐในผลงานเรื่องอุดมรัฐ (The Republic) ของ Plato ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาประสบการณ์แก่เด็กว่า เป็นช่องทางและวิธีการที่จะสร้างค่านิยมแห่งความเป็นพลเมืองที่เหมาะสม Plato ยังได้วางโครงการฝึกอบรมคนเพื่อให้เป็นพลเมืองของประเทศ ที่มีค่านิยมแห่งความเป็นพลเมืองที่มีความเหมาะสม อีกทั้งได้วางโครงการฝึกอบรมคนเพื่อให้เป็นพลเมืองของประเทศที่มีค่านิยม (Value) และอักษณาสัยแรกเริ่ม (Predisposition) ที่สอดคล้องกับบทบาทที่เขาจะต้องมีส่วนร่วมในรัฐ ซึ่งจะเป็นบทบาทที่แตกต่างกันไป Plato กล่าวว่า ค่านิยมของพลเมืองนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเสถียรภาพและความเป็นระเบียบของสถาบันการเมืองด้วย นอกจากนี้ Aristotle ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาทางการเมือง (Political Education) ในฐานะที่เป็นกระบวนการสร้างค่านิยมทางการเมืองและอักษณาสัยทางการเมืองที่สำคัญอีกด้วย (สมจิตร หวังติลก, 2558) การกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง (Political Socialization) เป็นกระบวนการขัดเกลารับรู้สังคมให้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น และมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง การศึกษาจะมุ่งเน้นการขัดเกลารับรู้โดยจะเริ่มจาก สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน กระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการที่ทำให้คนในสังคมได้เรียนรู้แบบแผนแนวทางทั่ว ๆ ไปในสังคม และทำให้คนในสังคมสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคม กระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมืองจะเป็นตัวกลางเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับมนุษย์ และดึงวัฒนธรรมเข้ามาซึ่งจะมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อพฤติกรรมมนุษย์สังคม (เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, พรรษา พงศมยางกูร และชัชชัย ไชยสา, 2565)

สรุปได้ว่า กระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง คือ กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้แบบแผนพฤติกรรม และอุปนิสัยทางการเมือง เป็นกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองต่าง ๆ โดยประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ความรู้สึก และค่านิยมที่เกี่ยวกับระบบการเมือง กระบวนการทางการเมือง อำนาจทางการเมือง เจ้าหน้าที่ทางการเมืองและบทบาทต่าง ๆ ในระบบการเมือง กระบวนการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง อาจ

เป็นกระบวนการรักษาและส่งผ่านหรือการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองใหม่ก็ได้ โดยที่กระบวนการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมืองนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่เริ่มต้นของชีวิต ดังนั้นทางรัฐศาสตร์จึงให้ความสนใจศึกษากระบวนการนี้ในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะคิดและค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมือง โดยเริ่มตั้งแต่การอบรมเลี้ยงดูในวัยทารก วัยเด็ก จนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเชิงพื้นที่ ความเข้าใจในพื้นที่การปลูกฝังและถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา ซึ่งเป็นโครงสร้างทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในจุดที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดนั่นเอง

3. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย

การพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาให้รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดให้มีความเป็นประชาธิปไตย หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยจะต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างครบถ้วนและชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้บริหารจะต้องเคารพสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนโดยไม่บิดเบือน

รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยจึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยจะเป็นเสมือน เข็มทิศของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะรัฐธรรมนูญ คือ แม่บทโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง สำหรับการการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมีความสำคัญมาก เป็นหัวใจของการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะถ้าการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย แต่ไม่ได้เสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในที่สุดจะเกิดความล้มเหลวไม่สามารถพัฒนาระบบ การเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากรัฐธรรมนูญอาจจะถูกล้มล้างได้โดยง่าย หากประชาชนขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ดังที่ปรากฏในสังคมไทยมาโดยตลอดว่าช่วงระยะเวลา 60 ปี ที่เริ่มนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในสังคมไทย การที่รัฐธรรมนูญถูกล้มล้าง

ง่าย เพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าระบอบประชาธิปไตย ประชาชนส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมที่ได้รับการปลูกฝังสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, วรรณญา ศรีริน และวณิชชา ณรงค์ชัย, 2565)

ดังนั้น ความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย จึงขึ้นอยู่กับความพยายามในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และความตั้งใจจริงของผู้นำทางการเมืองที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความเข้าใจ ความพยายาม ความอดทน และเวลาอย่างต่อเนื่องเป็นสำคัญ

แนวทางในการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยในท้องถิ่นไว้ ดังต่อไปนี้

1. เสริมสร้างวัฒนธรรมผ่านกระบวนการศึกษาในระบบการศึกษาเป็นกระบวนการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการปลูกฝังบ่มเพาะการมีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะกระบวนการศึกษาในระบบสามารถเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ในทางทฤษฎีการศึกษาในระบบสามารถเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย หลักการของระบอบประชาธิปไตย และรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ขณะเดียวกันการศึกษาในระบบยังเปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติวิถีประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมทางการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อหล่อหลอมให้นักเรียน นักศึกษาได้ซึมซับคุณค่าของประชาธิปไตยโดยตรง ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความเชื่อมั่น และยึดถือปฏิบัติเป็นแบบแผน จนกลายเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างมั่นคง (ไพวรรณ บุริมาตร, 2563)

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยผ่านกระบวนการศึกษา ในระบบ สามารถกระทำได้ตั้งแต่ประถมต่อเนื่องไปสู่ระดับมัธยม ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ดังนั้น ความสำเร็จในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จึงขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจและการตระหนักในคุณค่าของระบบการศึกษาของผู้นำทาง

การเมืองเป็นสำคัญ ถ้าผู้นำทางการเมืองมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่ากระบวนการศึกษาในระบบให้เป็นกลไกหรือสื่อกลางที่สำคัญในการถ่ายทอด และปลูกฝังความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน โอกาสความสำเร็จในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้ปรากฏเป็นจริงในสังคมที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (พระสิริรัตนเมธี และพระปลัดวสันต์ วสนตเวที, 2564)

2. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านกระบวนการศึกษานอกระบบ สำหรับสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาดำ กระบวนการศึกษาในระบบไม่มี สมรรถนะในการอบรมหล่อหลอมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะประชาชนที่มีโอกาสศึกษาอยู่ในโรงเรียนมีจำนวนน้อย หรืออาจมีโอกาสดูเฉพาะในระดับต่ำ เช่น ระดับประถมศึกษาเท่านั้น จึงทำให้ประชาชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาดูโอกาสที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย วิธีชีวิตจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความเชื่อดั้งเดิมที่ปลูกฝังถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวิถีแบบอำนาจนิยม คือ การยอมรับอำนาจของผู้ปกครองโดยไม่ได้แย้ง และถือวิถีการดำรงชีวิตของตนเป็นผลมาจากกรรมเก่าแต่ชาติปางก่อน โดยยอมรับว่าประชาชนมีฐานะด้อยต่ำในทางสังคม และประชาชนมีหน้าที่ต้องสนองพระเดชพระคุณผู้ปกครอง ผู้ปกครองจึงมีฐานะสูงกว่าประชาชน ภายใต้วิถีแห่งความเชื่อดังกล่าว ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจถึงคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้จะมีโอกาสได้รับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ก็มักจะตกเป็นเหยื่อของผู้แสวงหาอำนาจโดยมิชอบ ฉกฉวยโอกาสใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ทำให้การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยเต็มไปด้วยอุปสรรค (พิศมัย วงศ์จำปา และ พระครูพิศาลสรกิจ, 2560)

การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ต้องการการประนีประนอม โดยยึดหลักการและสถานภาพข้อเท็จจริง มีแต่หลักการแต่ไม่คำนึงถึงสถานการณ์จริง ก็เป็นวิถีทางที่สุดโต่งทางหนึ่ง ยึดแต่สถานการณ์โดยละเอียดหรือไม่คำนึงถึงหลักการ นักประชาธิปไตยที่แท้จริง จึงมักยึดทางสายกลาง และใช้วิธีการเจรจาต่อรองโดยสันติวิธีเป็นเครื่องแก้ปัญหาไม่ใช้กำลังหรือพลังกดดัน การใช้กำลังกดดันไม่ว่าจะมาจากกองทัพหรือฝูงชน นับว่าผิดจริยธรรมทางการเมือง

ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขเพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนแบบอานาจนิยมไปเป็นแบบประชาธิปไตย จึงต้องมุ่งเน้นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษาตระหนักในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย จนกระทั่งเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติแทนความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการจัดตั้งโครงการรณรงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถอ่านได้ การกระทำดังกล่าวต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนนอกระบบการศึกษาจะได้รับความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

บทสรุป (Conclusion)

ในการศึกษากระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทย จากประเด็นสำคัญในการศึกษา 3 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า การพัฒนาท้องถิ่นของไทยนั้นต้องเป็นไปตามภายใต้บริบทของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง การทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชน โดยผ่านแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ที่มีความประพฤติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่รวมกันเป็นแบบแผนของชีวิตทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมร่วมกันของบุคคลในสังคมที่เกี่ยวกับการเมือง มีผลมาจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลากล่อมเกลาก่อนการพัฒนาบุคคลิกภาพด้านการเมืองของตน โดยที่บุคคลจะมีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง วัฒนธรรม จนกลายเป็นความสัมพันธ์กับระบบการเมือง วัฒนธรรม เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น และมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

สำหรับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทยนั้น จำเป็นต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมผ่านกระบวนการศึกษาในระบบการศึกษาเป็นกระบวนการ

ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการปลูกฝังบ่มเพาะการมีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านกระบวนการศึกษานอกระบบ ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นต้องมุ่งเน้นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษาตระหนักในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยจนกระทั่งเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติแทนความเชื่อดั้งเดิมซึ่งสามารถกระทำได้โดยการจัดตั้งโครงการรณรงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นไทยได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- คะนองเดช ปาละสุวรรณ. (2561). **แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต**. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- จรัญ ทูมตาลเดี่ยว และคณะ. (2564). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ. **Journal of Modern Learning Development**, 6(6), พฤศจิกายน - ธันวาคม, หน้า 197 – 207.
- ณัฐดนัย พยัมพันธ์. (2565). แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. **วารสารรัชต์ภาคย์**, 16(46), พฤษภาคม - มิถุนายน, หน้า 234 – 245.
- เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, พรรษา พุดมยางกูร และชัชชัย ไชยสา (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองตามบริบทของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนต่อสื่อสังคมออนไลน์. **วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 11(2), มีนาคม - เมษายน, หน้า 431 – 439.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2552). **ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, วรัญญา ศรีริน และวณิชชา ณรงค์ชัย. (2565). การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองกับการจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม. **วารสารการเมืองการปกครอง**, 12(2), พฤษภาคม - สิงหาคม, หน้า 180 – 199.
- พระสิริรัตนเมธี และพระปลัดวสันต์ วสันตเวที. (2564). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. **วารสารมหาจุฬามาศรธรรม**, 8(12). 260 – 278.
- พิศมัย วงศ์จำปา และพระครูพิศาลสรกิจ. (2560). **ภาคประชาชนกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดพะเยา**. หุ่นอุดหนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2560. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพวรรณ ปุริมาตร. (2563). การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(12),
ธันวาคม, หน้า 57 - 68.

สมจิตร หวังดีลก. (2558). วัฒนธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัด
สมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.